

Binnen de vaste commissie voor Europese Zaken hebben enkele fracties de behoefte vragen en opmerkingen voor te leggen over de brieven van de Minister van Buitenlandse Zaken d.d. 19 januari 2024 inzake Geannoteerde agenda van de Raad Algemene Zaken d.d. 29 januari 2024 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 2817), d.d. 21 december 2023 inzake Verslag van de Raad Algemene Zaken d.d. 12 december 2023 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 2795) en d.d. 15 januari 2024 inzake Nederlandse inzending toetsingscyclus voor de rechtsstaat 2024 (Kamerstuk 21 501-02, nr. 2797).

De fungerend voorzitter van de commissie,  
Bromet

De adjunct-griffier van de commissie,  
Hoedemaker

## **Inhoudsopgave**

### **I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties**

- Vragen en opmerkingen van de leden van de PVV-fractie
- Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie
- Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie
- Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie
- Vragen en opmerkingen van de leden van de BBB-fractie
- Vragen en opmerkingen van de leden van de SGP-fractie
- Vragen en opmerkingen van de leden van de Volt-fractie

### **II Reactie van de Minister van Buitenlandse Zaken**

#### **I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties**

##### **Vragen en opmerkingen van de leden van de PVV-fractie**

De leden van de PVV-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Raad Algemene Zaken d.d. 29 januari 2024 en de Nederlandse inzending toetsingscyclus voor de rechtsstaat 2024. Zij hebben hierover nog enkele vragen en opmerkingen.

Deze leden maken zich zorgen over het voornemen om het Meerjarig Financieel Kader tussentijds op te hogen en zijn van mening dat de regering geen extra Nederlands belastinggeld hiervoor beschikbaar moet stellen.

De aan het woord zijnde leden hebben kennisgenomen van de inbreng van het kabinet op het gebied van het bestrijden van corruptie in de Nederlandse inzending toetsingscyclus voor de rechtsstaat 2024. Het kabinet doet in de beantwoording alsof een van de speerpunten van beleid het voorkomen van belangenverstrengeling en het bestrijden van de baantjescarousel van Nederlandse bewindspersonen is. Hoe staat dat in verhouding tot de Ministers en Staatssecretarissen die voortijdig zijn vertrokken richting groenere oorden en daarmee weinig tot geen respect voor het ambt en de democratische rechtsstaat hebben getoond? Wat moeten de aan het woord zijnde leden binnen dit kader verstaan onder «revolving door» beleid en de twee jaar «cooling-off» periode?

De voornoemde leden hebben kennisgenomen van één van de prioriteiten van het Belgisch voorzitterschap van de Raad van de Europese Unie. Zo is binnen het voorzitterschap «de sociale gezondheidsagenda» één van de prioriteiten van beleid. Binnen dit kader willen de leden van de PVV-fractie de motie van het lid Agema over het waarborgen van het opt-in beginsel in de European Health Data Space (Kamerstuk 35 824, nr. 37) in herinnering brengen. Deze leden willen graag een reactie op de geuite zorgen van privacy waakhond «Privacy First», die gewaarschuwd heeft dat Nederlandse patiënten de controle verliezen over hun medische gegevens en dat dit EU-voorstel de facto het einde zou betekenen van het medische beroepsgeheim en dat met dit EU-voorstel de weg wordt vrijgemaakt voor het op grote schaal verhandelen van medische gegevens zonder dat Nederlandse patiënten dat bij voorbaat kunnen weigeren.

##### **Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie**

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie hebben kennisgenomen van de stukken op de agenda. Zij hebben daarover enkele vragen en opmerkingen.

Deze leden hebben kennisgenomen van de appreciatie van het kabinet over de landenspecifieke rechtsstaatrapportage, waaronder de rapportage van Kroatië. Zij hebben opgemerkt dat premier Rutte en Commissievoorzitter Von der Leyen samen met de Kroatische premier Plenkovic op 22 januari Bosnië en Herzegovina hebben bezocht. Kan de Minister een appreciatie geven van de bevordering van de rechtsstaat in Bosnië en Herzegovina door de Kroatische premier? Levert de Kroatische premier een positieve bijdrage aan de bevordering van de Bosnische rechtsstaat? Zo nee, heeft premier Rutte dit aangekaart bij zijn Kroatische ambtsgeenoot?

De aan het woord zijnde leden hebben tevens met zorgen kennisgenomen van de voorstellen van de Italiaanse premier Meloni voor een herziening van het Italiaanse kiesstelsel. De voorstellen zouden ervoor zorgen dat de winnaar van de verkiezingen automatisch een meerderheid van de zetels in het Italiaanse parlement zouden krijgen. Een dergelijke wijziging van het kiesstelsel werkt volgens deze leden ondermijnend voor zowel democratie als rechtsstaat in Italië. Kan de Minister een appreciatie sturen van de huidige status van de voorstellen en of de Minister de zorgen van deze leden deelt?

### **Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie**

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de Raad Algemene Zaken d.d. 29 januari 2024. Daarover hebben zij nog enkele vragen en opmerkingen.

Deze leden zien uit naar de inzet en resultaten die het Belgisch voorzitterschap zal brengen. Wel vragen zij de Minister per hoofdprioriteit aan te geven wat de inzet van het Nederlandse kabinet hierbij zal zijn. Een ander onderwerp dat deze leden graag onder de aandacht zouden willen brengen is het belang van voedselzekerheid. Niet als excuus om noodzakelijke verduurzaming van de landbouw tegen te gaan, maar juist om een strategische dialoog op Europees niveau te voeren over het belang van de bijdrage die iedere lidstaat zou moeten leveren aan voedselzekerheid.

Ook vernemen de aan het woord zijnde leden graag welke lopende Europese wet- en regelgeving voor het Belgisch voorzitterschap prioriteit heeft. Zij horen ook graag een reflectie van de regering op het Hongaarse voorzitterschap dat volgt na het Belgisch voorzitterschap. Deelt de Minister de zorgen van de leden van de VVD-fractie hierover en kan de Minister een inschatting maken welke prioriteiten het Hongaars voorzitterschap potentieel zal agenderen? Ziet de regering mogelijkheden om het Hongaarse voorzitterschap te voorkomen, dan wel uit te stellen? Zo ja, op welke wijze kan dit, zo nee waarom niet?

De voornoemde leden constateren dat België de artikel 7-procedure zal voortzetten en desinformatie bij de Europese verkiezingen zal bestrijden. Kan de Minister aangeven wat de Nederlandse inzet is ten aanzien van deze procedure tegen Hongarije in de Europese Raad? Deze leden vinden het onacceptabel dat één lidstaat vooruitgang van, en veiligheid in, de Unie gijzelt. Hoe ziet de minister dit, en hoe groot acht de Minister de kans dat het Hongaars stemrecht ontnomen kan worden? De leden van de VVD-fractie zijn zich bewust van de zwaarte van dit instrument, maar achten dit proportioneel gelet de Hongaarse opstelling tegen de steun aan Oekraïne, maar ook tegen aftakeling van de Hongaarse rechtstaat en democratie. Hoe kijkt de Minister naar de kansen van de artikel 7-procedure tegen Hongarije, gelet op de positie van de nieuwe regering in Polen en specifiek tegenover de positie van Slowakije in de raad?

## Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Raad Algemene Zaken d.d. 29 januari 2024. Zij hebben hierover nog enkele vragen.

De leden van de D66-fractie hebben kennisgenomen van het te presenteren *Defence of Democracy*-pakket. Zij begrijpen dat het kabinet daar binnen de gebruikelijke termijn een appreciatie over zal geven. Kan de Minister alvast beknopt uiteenzetten wat zij van dit pakket vindt? Wordt het beoogde doel van het beschermen van de Europese democratie met dit pakket bereikt volgens de Minister? Zo niet, wat is er dan nog meer nodig om de Europese democratie beter te beschermen? En kan de Minister een tijdpad schetsen van hoe en wanneer dit pakket behandeld zal worden? Naar deze leden begrijpen zal het Europees Parlement in mei aan het verkiezingsreces beginnen. Verwacht de Europese Commissie voor die tijd dit pakket al behandeld te hebben? Of is de verwachting dat dit door een volgende Europese Commissie wordt doorgezet?

De aan het woord zijnde leden lezen dat er tijdens de lunch een informele uitwisseling zal plaatsvinden over de Europese verkiezingen, met het oog op het verhogen van de verkiezingsopkomst. Deze leden lezen dat Nederland de noodzaak van een hoge opkomst onderschrijft, maar zien geen eigen voorstellen van Nederland om die opkomst te verhogen. Is de Minister voornemens om in dit gesprek eigen voorstellen op tafel te leggen? Zo ja, welke? Zo nee, waarom niet? Is de Minister voornemens om in Nederland acties te ondernemen om de opkomst te verhogen? Kan de Minister toelichten hoe de overzeese gebieden van het Koninkrijk daar ook bij betrokken zullen worden? In het verleden is er geld beschikbaar gesteld door de Minister van Buitenlandse Zaken om door middel van *town hall* sessies de EU dichterbij de burger te brengen. Zijn die sessies geëvalueerd? Hebben die impact gehad? Zou de Minister opnieuw overwegen om zo'n soort initiatief op te zetten richting de Europese verkiezingen?

Verder vragen de voornoemde leden of er tijdens deze lunch ook gesproken zal worden over het beschermen van de Europese verkiezingen. Deze leden vrezen dat er landen buiten Europa zijn, die wensen de Europese verkiezingen te beïnvloeden. Rusland, dat in het verleden al vaker getracht heeft verkiezingen te beïnvloeden, zou er bijvoorbeeld bijzonder veel baat bij hebben als pro-Russische partijen winnen in de aankomende Europese verkiezingen. De grootschalige invasie van Rusland in Oekraïne brengt een reeks veelzijdige uitdagingen met zich mee in aanloop naar de Europese verkiezingen. Daartoe behoren wijdverbreide Russische desinformatiecampagnes gericht op het eroderen van de publieke consensus voor onder andere het brede Europese beleid ter ondersteuning van Oekraïne. Verschillende rapporten hebben er al op gewezen dat Russische desinformatie qua strategie na verspreiding vanuit Rusland verder wordt versterkt door lokale politici en traditionele media in aanloop naar nationale verkiezingen of bijvoorbeeld referenda aangaande Europa.

De leden van de D66-fractie maken zich gegronde zorgen dat Rusland zal proberen deze Europese verkiezingen te beïnvloeden, en dat Europese burgers niet voldoende in staat zijn om echte campagne boodschappen van neppe te onderscheiden. Het exponentiële gebruik van kunstmatige intelligentie (AI) baart de leden daarbij extra zorgen. Een goed voorbeeld hiervan is het neppe door AI gegenereerde telefoontje, dat democratische kiezers zogenaamd van Joe Biden ontvingen. In het neppe telefoongesprek werden kiezers aangemoedigd niet te gaan stemmen. Deze leden

maken zich zorgen dat kiezers in heel Europa zich niet genoeg bewust zijn van de gevaren van AI en niet voldoende in staat zijn om dit soort neppe berichten te herkennen. De aan het woord zijnde leden zouden graag zien dat er een campagne gestart wordt waarmee kiezers kunnen leren valse boodschappen te herkennen en bewust worden gemaakt van de gevaren van (het verspreiden van) valse campagne boodschappen. Het zou goed zijn om dit in Europees verband te bespreken, omdat deze dreiging alle Europese lidstaten aangaat. Tegelijk is enige snelheid geboden bij het organiseren van zo'n campagne, zodat die op 6 juni al zijn vruchten af kan werpen. Zou de Minister overwegen om, in samenspraak met de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, zo'n campagne op te zetten voor de Europese verkiezingen, en deze ook in op Europees niveau te bespreken? Zo nee, waarom niet?

Tot slot merken de aan het woord zijnde leden op dat de nationale parlementen nu definitief geen toegang meer hebben tot delegates portal. Deze leden merken op dat zij belemmerd worden in het uitvoeren van hun taak van het controleren van de regering door dit gebrek aan informatie. Kan de Minister puntsgewijs uiteenzetten wat zij al gedaan heeft om de toegang tot delegates portal voor nationale parlementen te behouden? Welke verdere acties overweegt de Minister om de toegang tot delegates portal weer te herstellen? Wat de voornoemde leden betreft neemt de Minister dit zeer zwaar op met het Raadssecretariaat. De Europese democratie is gebouwd op een unieke mix van directe en indirecte democratische controle. Wetgeving wordt gemaakt door de Europese Commissie, die tot op zekere hoogte door het EP gecontroleerd kan worden en het EP, wat een direct mandaat van de kiezer heeft gekregen. Daarbij is de Raad ook wetgever, die zijn mandaat indirect van de kiezer krijgt. In dat indirecte mandaat ligt besloten dat het nationale parlement voldoende informatie heeft om de controlerende taak voldoende uit te voeren. Dat is op dit moment niet het geval en dat is het Raadssecretariaat zwaar aan te rekenen. Het is deze leden ook nog steeds niet geheel duidelijk waarom die toegang is ontzegd, aangezien het eventuele lekken van stukken voornamelijk in Brussel gebeurt en zelden in de hoofdsteden. Kan de Minister hierop reflecteren en zich committeren aan het restitueren van de toegang tot delegates portal voor nationale parlementen?

### **Vragen en opmerkingen van de leden van de BBB-fractie**

De leden van de BBB-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Raad Algemene Zaken d.d. 29 januari 2024 en de Nederlandse inzending toetsingscyclus voor de rechtsstaat 2024. Zij hebben hierover de volgende opmerkingen en vragen.

Wat is de inzet van de Minister op de Raad Algemene Zaken om het gemeenschappelijk niveau van transparantie en democratische verantwoordingsplicht te verhogen in de hele EU, met betrekking tot lobbycampagnes door derde landen? Op welke wijze heeft de Nederlandse inzet invloed op de positie van Nederland binnen de EU (het krachtenveld) en op andere EU-landen? Deze leden hechten een grote waarde aan een gelijk speelveld in alle windrichtingen van Europa.

Daarnaast zijn de leden van de BBB-fractie verheugd met de aandacht en ondersteuning voor de vrijheid en pluriformiteit van de media binnen de EU. Kan de Minister een beeld schetsen van de situatie binnen de EU en waar Nederland staat met betrekking tot vrijheid – en met name pluriformiteit van het mediabestel? En hoe reflecteert de Minister op het gegeven dat meer dan 90 procent van alle Nederlandse dagbladen in handen is van

twee Vlaamse concerns (DPG Media en Mediahuis)?<sup>1</sup> Is de Minister het ermee eens dat de afhankelijkheid tussen politiek en media in Nederland een zorgwekkend karakter heeft gekregen, bijvoorbeeld de politieke invloed op de Kaag-documentaire van de VPRO?<sup>2</sup>

Het pakket ter verdediging van de democratie bevat een richtlijn die moet bijdragen aan een beter begrip, bewustzijn van de omvang, de intenties en de actoren die bij dergelijke activiteiten betrokken zijn. Welke instrumenten voorziet de Minister voor Nederland die het meeste rendement hebben om eerdergenoemde punten te verbeteren? En moet Nederland deze afspraken per se op Europees niveau maken?

Een van de grootste aanvallen op de democratie is inmenging door een andere statelijke actor in het verkiezingsproces van een EU-land. Welke landen in de wereld ziet de Minister in staat om zich te mengen in de beïnvloeding van de komende verkiezing van het Europees Parlement en verkiezingen van afzonderlijke EU-lidstaten? Maar ook, de mogelijke beïnvloeding van verkiezingen in EU-lidstaten door andere EU-lidstaten? Vindt de Minister de voorgestelde richtlijn van de EU afdoende? Zo nee, waarom niet en gaat zij dat bespreekbaar maken op het oriëntatiedebat? Voornoemde leden hechten er in ieder geval grote waarde aan dat de Minister in het oriëntatiedebat hier aandacht voor vraagt.

Lidstaten moeten een openbaar (nationaal) transparantieregister opzetten, stelt de richtlijn. Daarnaast moeten nationale toezichthoudende autoriteiten toezicht houden op de nieuwe regels en deze handhaven. Waar ziet de Minister deze verantwoordelijkheid in Nederland belegd worden in voorkomend geval? Welke rol heeft de EU hierin? Kan de Minister ook aangeven in welke mate deze administratieve last extra geld kost en of de personele formatie van de EU als ook Nederland gaat toenemen? De leden van de BBB-fractie willen de Minister verzoeken met betrekking tot de administratieve lasten het adviescollege toetsing regeldruk (ATR) te benaderen om de regeldruk voor instanties die zijn belast met de uitvoering en handhaving te onderzoeken.

De richtlijn bevat een verplichting om administratieve boetes vast te stellen voor niet-naleving en creëert een kader voor de uitwisseling van informatie tussen toezichthoudende autoriteiten en de Europese Commissie. Kan de Minister informatie geven over hoe die uitwisseling georganiseerd gaat worden, openbaar gemaakt wordt, dus benaderbaar voor burger en belanghebbende instanties, in voorkomend geval? En hoe hoog boetes kunnen worden?

De aan het woord zijnde leden kunnen zich in de gestelde doelen van het Belgische voorzitterschap van de Raad vinden, voornamelijk «burgers en grenzen beschermen» en «Europa als wereldspeler promoten». In die context is het echter schrijnend te noemen dat België nauwelijks een bijdrage doet aan die doelstellingen. Door slechts 1,13% van haar BBP (en 1,24 procent in 2024) aan defensie te besteden draagt België zeer beperkt bij aan de collectieve veiligheid van Europa en NAVO specifiek. Het is de op één na kleinste bijdrage aan de tweeprocentnorm-afspraken die we met elkaar gemaakt hebben. Is de Minister bereid ons zuidelijke buurland aan te spreken op deze discrepantie tussen retoriek en praktijk en daarbij het belang van investeringen in onze veiligheid te benadrukken?

---

<sup>1</sup> Opinie: Er zijn te weinig beperkingen voor mediaconcentraties door megaconcerns als DPG Media en Mediahuis (volkskrant.nl)

<sup>2</sup> «VPRO kan niet volhouden dat Kaag-documentaire onafhankelijk is» (nos.nl)

## **Vragen en opmerkingen van de leden van de SGP-fractie**

De leden van de SGP-fractie hebben kennisgenomen van de stukken ten behoeve van de Raad Algemene Zaken d.d. 29 januari 2024 en hebben de volgende vragen.

Deze leden vragen hoe waarschijnlijk de Minister een akkoord acht over de herziening van het MFK bij de volgende Europese Raad. De aan het woord zijnde leden vragen welke pogingen er allemaal zijn geweest om zoveel mogelijk de extra uitgaven, inclusief steun voor Oekraïne, te dekken uit bestaande middelen?

Voornoemde leden zijn verbaasd over het parallel uitwerken van toetredingen en hervormingen van de EU voor draagkracht voor absorptiecapaciteit van nieuwe lidstaten en zijn van mening dat de hervormingen voor absorptiecapaciteit eerder klaar moeten zijn. Wat vindt de Minister van het voorbereidende werk voor EU-hervormingen en toetredingsprocessen parallel, of de een voor de ander, of het gelijktijdig laten verlopen?

## **Vragen en opmerkingen van de leden van de Volt-fractie**

De leden van de Volt-fractie hebben kennisgenomen van de stukken op de agenda en hebben daarover enkele vragen.

Vooruitlopend op het BNC fiche over het Defence of Democracy-pakket (DoDP) horen de leden van de Volt-fractie graag hoe de eis met betrekking tot het opzetten van een openbaar (nationaal) transparantieregister uit het pakket wordt geïnterpreteerd door de Minister. Wat is de Minister concreet van plan in te brengen in Raadsverband? Ook willen de aan het woord zijnde leden weten hoe het onderzoek van de Universiteit Leiden<sup>3</sup> – over transparantie omtrent belangenvertegenwoordiging – zich verhoudt tot dit pakket en het kabinetsstandpunt daartoe. Verwacht de Minister bovendien dat het huidige pakket aan maatregelen ter bevordering van transparantie in overheidsbesluitvorming en belangenvertegenwoordiging – bijvoorbeeld in de vorm van openbare agenda's en het bestaande transparantieregister – voldoende zullen zijn in het licht van deze richtlijn? En verwacht de Minister dat de Europese Commissie de bestaande maatregelen als voldoende zal beschouwen in het licht van deze nieuwe richtlijn? Voornoemde leden hebben hier namelijk sterk hun bedenkingen bij en pleiten voor de opzet van een volwaardig lobbyregister. Deze leden hopen op een duidelijke toelichting van de Minister op bovenstaande vragen.

De leden van de Volt-fractie hebben kennisgenomen van de prioriteiten onder het Belgische EU-voorzitterschap. In dat kader hebben zij enkele vragen over het bestrijden van desinformatie en buitenlandse inmenging in verkiezingen. Eerder is veelvuldig zorgen geuit over mogelijke vijandige, buitenlandse inmenging in de Europese Parlementsverkiezingen – met name vanuit Rusland – en nationale verkiezingen. Deze leden vernemen graag wat de inzet van de Minister op dit punt zal zijn in de aanstaande Raad Algemene Zaken. Deze leden horen ook graag welke maatregelen het kabinet eventueel extra onderneemt in nationaal verband in aanloop naar de Europese Parlementsverkiezingen. Zij horen graag in hoeverre de Minister kan aangeven of er sprake is van verhoogde dreiging of dat zij verwacht een snelle toename in het dreigingsniveau te zullen zien.

---

<sup>3</sup> Hoe krijg je een weloverwogen lobbyregister? Onderzoekers maken Afwegingskader voor ministerie – Universiteit Leiden

Tot slot horen de aan het woord zijnde leden graag van de Minister welke boodschap het kabinet zal overbrengen richting Italië in het kader van de veiligheid en bescherming van journalisten, ook tegen de achtergrond van het Nederlandse voorzitterschap van de Media Freedom Coalition.

## **II Reactie van de Minister van Buitenlandse Zaken**